

VIII

VOLUM

Departament de Dibuix
2016-17

I.E.S. JOAN FUSTER DE SUECA

ÍNDEX

1. OBJECTIUS	2
2. CONTINGUTS	3
3. DESENVOLUPAMENT DE CONTINGUTS I ACTIVITATS.....	4
TEMA 0	4
TEMA 1	4
TEMA 2	5
TEMA 3	5
TEMA 4	5
TEMA 5	6
TEMA 6	7
TEMA 7	7
TEMA 8	8
TEMA 9	8
4. ESQUEMA DE LA TEMPORALITAT.....	9
5. METODOLOGIA	10
6. AVALUACIÓ.....	11
APTITUD	11
7. CRITERIS D'AVUACIÓ.....	12
8. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ.	14
9. ACTIVITATS DE RECUPERACIÓ PER A L'ALUMNAT AMB LA MATÈRIA PENDENT I ELS APROFUNDIMENTS I REFORÇOS PER ACONSEGUIR AQUESTA RECUPERACIÓ.....	15

1. OBJECTIUS

El desenvolupament d'aquesta matèria contribuirà a que els alumnes adquirisquen les següents capacitats:

- Conèixer i comprendre el llenguatge tridimensional, adquirint els procediments artístics bàsics aplicats a la creació d'obres d'art i objectes de caràcter volumètric.
- Emprar de mode eficaç els processos de percepció en relació amb les manifestacions tridimensionals desenrotllades en l'espai, ja siguin productes del medi natural o de l'activitat humana, artística o industrial.
- Aplicar amb destresa la visió analítica i sintètica a l'enfrontar-se a l'estudi d'obres d'art i objectes de caràcter tridimensional.
- Analitzar l'entorn per a la recerca d'aquelles configuracions susceptibles de ser enteses o tractades com a missatges de caràcter tridimensional dins del sistema icònic del mig cultural.
- Desenrotllar una actitud reflexiva i creativa en relació amb les qüestions formals i conceptuals de la cultura visual de la societat actual.
- Saber harmonitzar les experiències cognoscitives i sensorials que conformen la capacitat per a emetre valoracions constructives i la capacitat d'autocrítica, a fi de desenrotllar el sentit estètic.

2. CONTINGUTS

Els nuclis de continguts que es desenrotllen en la programació són:

- Valoració expressiva i creativa de la forma tridimensional.
- Percepció visual de l'espai i la forma.
- Diferències entre geometria en el pla i generació del volum.
- Superposició de plans.
- Modulacions espacials rítmiques.
- Construcció de figures geomètriques a partir dels seus desenvolupaments plans.
- Deformacions de superfícies planes com a gènesi de la tercera dimensió.
- Anàlisi d'objectes de l'entorn tenint en compte els aspectes més notables de la seua configuració tridimensional.
- Obtenció de formes volumètriques a partir del pla.
- Disseny i construcció de mòduls tridimensionals que, posteriorment, permeten compondre'ls de manera rítmica.
- Estudi constructiu.
- Estudi d'elements estructurals:
- Elements constructius: el punt, la línia i el pla.
- Materials i instruments d'ús escultòric.
- El tacte.
- Valoració de la qualitat expressiva dels materials: textura.
- Sistema de construcció de relleus i de formes exemptes: per addició i per substracció.
- Tècniques de reproducció: sistemes de motlles.
- Elaboració d'obres utilitzant el modelatge en relleu, en embalum redó i el buidatge a motlle perdut.
- Valoració i utilització de les possibilitats expressives de les textures, acabats i tractaments cromàtics en l'elaboració d'obres volumètriques.
- Estudi formal.
- Realització de projectes:
- La forma volumètrica.
- Volum massa i volum virtual.
- Formes obertes, tancades, còncaves, convexes, buides, rectilínies, de revolució.
- Deformació de la forma volumètrica.
- Forma i espai: positiu i negatiu.
- El buit com a element expressiu de la forma i la seua manipulació.
- La creació i el disseny d'objectes.
- L'objecte: les seues característiques i la seua funció.
- El projecte: el seu desenvolupament.
- Recerca i elaboració d'alternatives a la configuració tridimensional d'un objecte o peça de caràcter escultòric.

3. DESENVOLUPAMENT DE CONTINGUTS I ACTIVITATS

La programació dels continguts es desenvolupa en els nou temes següents:

TEMA NÚM. 0

PRESENTACIÓ DEL CURS.

DESENVOLUPAMENT

- Estructura del curs.
- Objectius generals.
- Avaluació.
- Metodologia i normativa.
- Útils i materials necessaris.

ACTIVITATS

Explicació dels punts del desenvolupament.

Útils i materials:

- Quadern per a apunts i esbossos
- Llapis o portamines (4H i HB)
- Escaire, cartabò, regla i compàs
- Cútex, tisores
- Cartons i cartolines
- Plastilina, gres i argila
- Ferramentes per a modelar
- Altres útils: corró, culleres, fulls de serra, ganivet.

TEMA 1

LA PERCEPCIÓ DE L'ESPAI I LA FORMA.

DESENVOLUPAMENT

- La percepció de la forma.
- Les diferents concepcions de l'espai.
- Configuració tridimensional de distints tipus de formes i espais.
- Massa, espai inscrit i espai descrit.

ACTIVITATS

- Estudi d'un espai arquitectònic concret a partir de les distintes sensacions percebudes en el seu interior.
- Els alumnes realitzaran una interpretació per escrit, en la que intentaran exagerar les sensacions que l'espai estudiat, transmet a l'estar en el seu interior.
- Anàlisi d'un objecte d'ús quotidià.
- L'activitat es desenrotllarà com un joc en què un objecte, que només podrà ser explorat amb el tacte, haurà de ser descrit per un alumne per mitjà de la definició de les qualitats percebudes (dimensions, forma, textura, etc.) fins que els seus companys aconseguisquen endevinar de quin objecte es tracta.
- Interpretació de tres elements de la naturalesa, la forma del qual responga als conceptes de massa, espai inscrit i espai descrit.

TEMA 2

LA TEXTURA.

DESENVOLUPAMENT

- Les textures tàctils i textures visuals.
- Influència de la llum en la percepció de la textura tàctil.
- La gradació de textura.
- Valoració i utilització de les possibilitats expressives de les textures.

ACTIVITATS

- Investigar en la deformació d'una superfície plana, buscant diferents sensacions visuals i tàctils, per mig dels variats tractaments realitzables en ella. Els exercicis podran realitzar-se sobre diferents materials (paper, cartó, plastilina, argila, gres...), buscant objectes i ferramentes adequats per a treballar la superfície en cada cas.
- Obtenció del negatiu de quatre de les textures elaborades sobre material elàstic (argila, plastilina) realitzant un buidatge en algeps.
- Per a realitzar l'ensofrat es retallaran plaques de 15 x 15 cm.
- Interpretació i transformació d'una obra gràfica bidimensional de tintes planes.
- Respectant la composició i els colors, intervindre en els tractaments de les diferents àrees de la composició.
- Realitzar un comentari sobre les transformacions visuals i d'altres tipus que puguin apreciar-se en l'obra treballada en l'exercici anterior.

TEMA 3

MODELATGE EN BUIT.

DESENVOLUPAMENT

- La cantareria artesana: formes, ferramentes i tècniques.
- Tècniques del treball a mà: pessigat, enrotllat, construcció amb plaques.
- Formes d'ornamentació: incisió, impressió, incrustació, calat.
- Modelatge en buit.

ACTIVITATS

- Construcció de formes buides utilitzant les tècniques de pessigat, enrotllat, construcció amb plaques i estufat, reproduint models concrets presos de la ceràmica tradicional.
- Les formes realitzades hauran de decorar-se per mitjà d'incisions, impressions, incrustacions o calats.
- Creació i realització d'una forma escultòrica buida, combinant les tècniques practicades anteriorment.

TEMA 4

GENERACIÓ DE VOLUMS PER MITJÀ DE PLANS.

DESENVOLUPAMENT

- Definició de pla.

- Repetició i gradació.
- Variacions de posició i de direcció.
- Seccions transversals.
- Plans seriatos.
- Tècniques de construcció.

ACTIVITATS

- Realitzar una composició volumètrica partint de figures bidimensionals de formes clarament definides i simples, utilitzant la intersecció de plans en l'espai per a generar una estructura.
- El pla dissenyat es prendrà com a mòdul i podrà ser utilitzat en repetició i/o en gradació de tamany i/o de figura.
- Generar un volum senzill per mitjà d'una combinació de plans seriatos.
- Entre pla i pla haurà de quedar un espai semblant al doble del grossor del material utilitzat (es recomana l'ús del cartó ploma o semblant).
- Es realitzarà un estudi gràfic previ de les vistes en dièdric i la selecció de plans a realitzar per a definir el volum.
- Transformar el volum d'un objecte senzill, com un recipient per exemple, variant la modulació de l'espai per mitjà de canvis de posició o de direcció dels plans seriatos.
- Els plans podran ser traslladats gradualment cap a qualsevol direcció: cap a davant, cap al darrera (modificant la distància existent entre ells), cap amunt, cap avall o cap als costats.
- Es realitzarà un estudi gràfic previ de l'objecte.

TEMA 5

EL RELLEU.

DESENVOLUPAMENT

- Coneixement dels materials i instruments d'ús escultòric.
- Procediments bàsics de modelatge.
- Tipus de relleu.
- Sistemes per a la realització de relleus.

ACTIVITATS

- Realitzar una gradació en la deformació d'una superfície, en la que s'aprecie una transformació progressiva del volum i de la forma al llarg de tres passos successius.
- Les tres peces de la sèrie s'organitzaran en una sola composició lineal, ordenades en el sentit de la progressió. Per això hauran de fixar-se sobre una superfície rígida o be obtindre un negatiu en escaiola.
- La forma podrà ser figurativa o abstracta, podent prendre com a motiu, des dels plecs produïts en un paper fins a les arrugues de la mà al tancar-se.
- Realitzar un relleu modelat en plastilina, prenent com a punt de partida l'anàlisi del comportament de les masses d'aigua davall l'influència de forces com la pressió del vent, xocs o desplaçaments. Haurà d'aconseguir-se una modulació variada i rítmica dels volums i superfícies.
- Partint d'una imatge fotogràfica d'un espai arquitectònic, traduir la imatge a un mig relleu.

TEMA 6

LES FORMES TRIDIMENSIONALS A PARTIR DE DESENVOLUPAMENTS PLANS.

DESENVOLUPAMENT

- Generació de volums a partir de superfícies.
- Gènesi de formes tridimensionals a partir d'una retícula plana.
- Cèl·lules espacials i mòduls.
- Estructures murals.
- Els sòlids geomètrics: desenvolupaments plans i construcció.

ACTIVITATS

- Creació d'una estructura mural a partir d'una estructura bidimensional.
- L'estructura estarà formada per 16 cèl·lules espacials de 6 centímetres d'aresta aproximadament i es realitzarà en cartolina. El mòdul podrà ser positiu o negatiu; la cèl·lula espacial serà part de l'estructura del mòdul.
- Realització i transformació de cossos sòlids regulars a partir del seu desenvolupament pla.
- Una vegada construït el sòlid regular s'introduirà en ell alguna variació predeterminada.
- Podrà fer-se a més un segon pas en l'evolució de la irregularitat plantejada, de forma que s'obtinguen tres passos successius en l'evolució des de la forma regular de partida.
- Manipulació de cilindres i prismes buits per mitjà de tall, desplaçaments i canvis d'orientació en l'espai.
- Disseny i construcció d'un mòdul tridimensional. Seriat del dit mòdul i realització d'una composició modular. El nombre de mòduls dependrà de la seua complexitat i característiques.
- Es realitzarà un estudi gràfic previ del mòdul i de les seues possibilitats compositives.
- Investigació i anàlisi de distintes formes modulares naturals. Es recopilaran fotografies o elements on siga patent la composició partint de la repetició, amb variacions o sense tamany i forma.
- S'analitzarà la seua composició i es comprovarà la disposició espacial dels elements modulares, el ritme i la proporció en la repetició dels mateixos.

TEMA 7

PRINCIPIIS DE DISSENY D'ELEMENTS TRIDIMENSIONALS.

DESENVOLUPAMENT

Anàlisi de les estructures morfològiques: forma i funció.

Procés i desenvolupament de projectes:

El procés creatiu.

Organització del treball.

Anàlisi del problema: característiques de l'objecte, funció, documentació.

Nivells de resolució: esbossos gràfics, esbossos tridimensionals, maqueta.

ACTIVITATS

Disseny d'un objecte d'ús senzill.

En la seua elaboració s'aplicarà el procés explicat:

- Esbossos gràfics
- Maquetes en materials diversos
- Realització d'un prototip.

TEMA 8

LA COMPOSICIÓ ESPACIAL.

DESENVOLUPAMENT

- Elements constructius: el punt, la línia i el pla.
- Els esquemes compositius.
- Equilibri, proporció i dinamisme.
- Estructures lineals.

ACTIVITATS

- Realitzar diversos esquemes compositius: amb rectes verticals i horitzontals, amb rectes obliqües, amb línies trencades o corbes.
- Els elements constructius seran llistons de fusta, amb extrems quadrats de 5 x 5 mil·límetres i de 20 centímetres de longitud màxima.

TEMA 9

PROCEDIMENTS ESCULTÒRICS.

DESENVOLUPAMENT

- Procediments bàsics: mètode additiu, mètode sustractiu, construcció.
- Les formes escultòriques exemptes.
- Mètodes de modelatge en buit i amb carcassa.
- Coneixement dels materials i instruments d'ús escultòric.

ACTIVITATS

- Modelatge en plastilina, argila o gres de torsos i de bustos a partir de models d'escaiola.

4. ESQUEMA DE LA TEMPORALITAT

Núm.	CONTINGUTS I ACTIVITATS			
0	Presentació del curs			1
1	La percepció visual de l'espai i de la forma			6
	1. La percepció visual de la forma	2		
	2. Les diferents concepcions de l'espai	4		
2	La textura			6
	1. Creació i gradació de textures	4		
	2. Possibilitats expressives	2		
3	Modelatge en buit			8
	1. La cancelleria artesana: formes, ferramentes i tècniques	1		
	2. Pessigat i enrotllat	2		
	3. Construcció amb plaques	2		
	4. Formes buides	3		
4	Generació de volums per mig de plans			12
	1. El pla. Repetició i gradació	1		
	2. Estructures espacials bàsiques	3		
	3. Els plans seriatos	8		
	1ª Avaluació			33
5	El relleu			7
	1. Materials i instruments	1		
	2. Realització de relleus	6		
6	Les formes tridimensionals a partir de desenvolupaments plans			16
	1. Cèl·lules espacials i mòduls. Estructures de paret	4		
	2. Els sòlids geomètrics: desenvolupaments plans i construcció	6		
	3. Estructures polièdriques: repetició, disposició i proporció	6		
7	Principis de disseny d'elements tridimensionals			10
	1. Projecte i disseny d'un objecte d'ús senzill	10		
	2ª Avaluació			33
8	La composició espacial			10
	1. Estructures lineals	10		
9	Procediments escultòrics			23
	1. Principis d'escultura: talla, modelatge, construcció i buidatge	2		
	2. Modelatge de bustos	10		
	3. Modelatge de torsos	11		
	3ª Avaluació			33
	TOTAL			99

5. METODOLOGIA

En aquesta assignatura s'intenta realitzar un acostament progressiu a la percepció de l'espai i de la forma, basat en la investigació de processos i conceptes bàsics en el coneixement de la forma tridimensional.

Es pretén oferir als alumnes una formació àmplia, sense especialitzar-se en cap dels camps.

Les propostes de treball van des de la investigació en la generació de formes, a la racionalització de les percepcions de la vista o el tacte, passant per l'anàlisi d'objectes de diferents tipus, fins a la realització de xicotets projectes escultòrics o de disseny.

Es potenciarà la investigació i la utilització de materials de forma creativa.

L'aula funcionarà com un taller en què l'alumne realitzarà el seu treball de forma oberta i experimental.

La professora haurà de motivar i orientar a l'alumne en el desenvolupament del seu treball.

Normalment cada tema es començarà amb explicacions de caràcter teòric, reforçades amb projeccions audiovisuals, mostrant materials, objectes, obres, visitant tallers, fàbriques, fires, exposicions, museus, etc.

En ocasions, algun dels reforços utilitzats per a la motivació de l'alumnat podran plantejar-se a meitat o al final del tema, servint en aquest cas per a consolidar els coneixements adquirits o per a potenciar l'interès pels conceptes o tècniques desenrotllats.

En la fase d'execució pràctica la metodologia serà individualitzada, atenent al nivell i a les característiques pròpies de cada alumne, plantejant dificultats acords amb les seues capacitats, per a evitar l'apatia i el desànim que impedirien a l'alumne evolucionar correctament en el coneixement de l'assignatura.

6. AVALUACIÓ

L'avaluació se centrarà en les activitats dels alumnes. Aquestes han sigut programades atenent als objectius, continguts i criteris d'avaluació publicats en el diari oficial i la seua adaptació per aquest seminari al context escolar.

Se suposa que l'alumne que realitza correctament totes les activitats ha aconseguit els objectius del curs.

S'espera dels alumnes que aspiren a l'excel·lència.

D'altra banda, ningú els va a exigir que l'aconseguisquen.

La professora observarà l'alumne des del punt de vista dels valors: s'esforça?, és rigorós en el seu treball?, es sent motivat?

APTITUD

Són condicions imprescindibles per a aconseguir l'aptitud positiva:

- Presència activa en l'aula. El límit màxim d'absències, justificades o no, és del 25%. Cada falta d'assistència no justificada comportarà una penalització en la nota de l'avaluació de dos dècimes.
- Atenció a les intervencions de la professora.
- Concentració en el treball.
- Compliment de les instruccions de la professora.
- Presentació d'exercicis, treballs i projectes en les dates acordades (entenent per presentat només allò que complisca amb les condicions de presentació).

No es realitzaran exàmens teòrics ni pràctics durant el curs, encara que si hi haurà una prova, en setembre, per als alumnes que no aproven en Juny.

Es qualificaran tots els treballs realitzats per l'alumne i es tindrà en compte el desenvolupament de cada projecte i l'evolució de l'alumne al llarg del curs.

No hi ha, pròpiament parlant, continguts mínims, la qual cosa sí s'exigeix és una actitud mínima, ja s'ha dit, i una activitat mínima: realitzar totes les activitats.

La professora animarà a tots els alumnes a plantejar qualsevol iniciativa referent a la programació de l'assignatura, al plantejament de les activitats i sobre la seua pròpia forma de treball, els sentirà i els tindrà presents en el futur de la seua activitat.

EXAMEN DE JULIOL

En la convocatòria de juliol l'alumne presentarà els treballs que el professor li indique en Juny. A més haurà de realitzar en l'aula un modelatge a partir d'un model proposat pel professor.

7. CRITERIS D'AVUACIÓ

1. Utilitzar els mitjans elementals (modelatge en relleu i en embalum (bulto) redó amb estructures senzilles i buidatge a motlle perdut de composicions en relleu) i els materials bàsics (argila, escaiola, porexpan, etc.) en l'elaboració de composicions tridimensionals d'escassa complexitat.

Amb aquest criteri es tracta d'avaluar si els estudiants són capaços d'organitzar coherentment l'elaboració de composicions volumètriques i de seleccionar i aplicar adequadament els instruments, materials i tècniques, valorant les seues possibilitats expressives i identificant el lèxic dels seus elements constitutius.

2. Analitzar des del punt de vista formal i funcional objectes presents en la vida quotidiana, identificant i valorant els aspectes més notables de la seua configuració tridimensional i la relació que s'estableix entre la seua forma i la seua funció.

Amb aquest criteri es tracta de comprovar si els estudiants coneixen i relacionen els elements que intervenen en la configuració formal dels objectes i en la seua funcionalitat, i si són capaços de descobrir la lògica que guia la realització del seu disseny.

3. Valorar i utilitzar, de forma creativa i d'acord amb les intencions plàstiques, les possibilitats expressives de les textures, acabats i tractaments cromàtics en l'elaboració de composicions tridimensionals simples.

Amb aquest criteri es tracta d'avaluar la capacitat per a aconseguir acabats plàsticament coherents en les seues realitzacions volumètriques, utilitzant per a sensibilitzar les superfícies les distintes textures i tractaments cromàtics presents en la realitat quotidiana, com elements expressius capaços de potenciar els valors plàstics de la forma; al mateix temps, es tracta d'avaluar la capacitat de detectar-los estos en qualsevol missatge proposat.

4. Produir tridimensionalment objectes de l'entorn quotidià aplicant una visió sintètica que evidencie la seua estructura formal bàsica.

Aquest criteri tracta de valorar la capacitat de representar missatges visuals de caràcter tridimensional a partir de la síntesi de configuracions volumètriques donades i de les característiques estructurals essencials, prescindint dels aspectes accidentals, per a arribar a la interpretació de la realitat.

5. Buscar i elaborar alternatives a la configuració tridimensional d'un objecte o peça de caràcter escultòric, descomponent-lo en unitats elementals i reorganitzant dites unitats fins a aconseguir composicions plàsticament expressives, equilibrades i originals.

Amb aquest criteri es tracta de comprovar la capacitat dels estudiants per a aportar solucions múltiples i originals davant d'un problema compositiu de caràcter tridimensional, buscant alternatives en l'organització de formes volumètriques; s'avalua així el desenvolupament aconseguit en els seus modes de pensament divergents i la seua creativitat per a trobar noves solucions.

6. Saber valorar les diferències existents entre les configuracions tridimensionals de caràcter figuratiu i les de caràcter abstracte.

Amb aquest criteri es pretén comprovar si es comprenen i desenrotllen els mecanismes bàsics que actuen en els processos de representació i si es coneixen i valoren els distints nivells d'abstracció que es poden produir en els mateixos, així com la seua aplicació en exercicis a partir de característiques essencials.

7. Dissenyar i construir mòduls tridimensionals que permeten estructurar de forma lògica, racional i variable l'espai volumètric, prenent els dits mòduls com a unitats elementals de ritme i organització.

Amb aquest criteri es pretén conèixer si els estudiants dominen el concepte de mòdul tridimensional, si l'identifiquen en produccions naturals o creades per l'home i si són capaços d'utilitzar-lo com a mig expressiu bàsic dins del llenguatge tridimensional, resolent problemes de configuració espacial des d'una perspectiva lògica i racional creant unitats elementals, la combinació (repetició, alternança, canvi de direcció i simetria) del qual genere estructures tridimensionals rítmiques i versàtils.

8. Crear configuracions tridimensionals dotades de significat en què s'establisca una relació entre la imatge i el seu contingut.

Amb aquest criteri s'avalua la capacitat de l'alumnat per a generar missatges visuals de caràcter tridimensional equilibrats en quant a la forma (selecció i utilització de mitjos expressius, la seua organització sintàctica, les tècniques i els materials emprats) i al significat dels dits missatges. S'avalua també la capacitat d'analitzar una imatge tenint en compte els elements bàsics de la sintaxi visual, establint la relació entre imatge i contingut.

8. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ.

Per tal de que un alumne pugui ser avaluat, serà requisit imprescindible la seua assistència i puntualitat a les classes durant tot el curs, presentant al professorat les faltes justificades. Cada falta d'assistència a classe sense justificar, restarà 0.2 punts de la nota d'avaluació. Tres retards es consideraran una falta d'assistència, restant per tant 0.2 punts, de la nota d'avaluació.

També es restarà 0.2 punts de la nota de l'avaluació per cada falta de disciplina, tal com no mantindre el comportament adequat en l'aula, no respectar el material didàctic i mobiliari, no portar a classe el material necessari per realitzar les tasques encomanades etc.

Serà també imprescindible la realització de tots els treballs i controls que el professor determine, per a poder ser avaluat positivament.

La nota de final curs es ponderarà amb un 30 % corresponent a teoria (controls), un 30 % corresponent a modelat, un 30 % corresponent construcció i un 10% corresponent a l'actitud.

9. ACTIVITATS DE RECUPERACIÓ PER A L'ALUMNAT AMB LA MATÈRIA PENDENT I ELS APROFUNDIMENTS I REFORÇOS PER ACONSEGUIR AQUESTA RECUPERACIÓ.

Els alumnes que tinguen pendent aquesta assignatura, disposen de dues vies per tal de poder recuperar-la:

- La primera és preparar-se durant l'estiu i presentar-se a un control de tota la matèria en setembre, presentant, si així ho estima la professora, una col·lecció de treballs o làmines.
- La segon és assistir en segon curs, a les classes de 1r i tindre un tractament exactament com un alumne de 1r pel que fa a controls, exercicis, etc.
- Cas de no donar resultat positiu cap de les opcions anteriors, a final de curs l'alumne podrà realitzar un control de tota la matèria.